

CZU: 343.352 + 328.185

REFLECȚII CU PRIVIRE LA CONȚINUTUL NOȚIUNII DE CORUPȚIE

Cristian BRÎNZA

Universitatea de Stat din Moldova

În literatura de specialitate străină, pozițiile autorilor care privesc corupția ca pe o stare a societății, ca pe un fenomen social se apropie de pozițiile celor care abordează corupția ca pe un abuz de putere sau un abuz de serviciu. Deosebirea constă în aceea că primii consideră corupția stare a societății, fenomen social, pe când ultimii privesc corupția ca pe o faptă. Interpretarea îngustă a noțiunii de corupție reduce această noțiune la înțelesul de „corupere (mituire)”. Adepții interpretării pe larg a noțiunii de corupție consideră că această noțiune se referă nu doar la corupere (mituire), dar și la alte fapte. Soluția *aurea mediocritas* este cea care ar trebui să rezulte din îmbinarea interpretării înguste cu interpretarea pe larg a respectivei noțiuni. Termenul „corupție” nu se poate referi la o singură componentă de infracțiune. Acest termen poate desemna un grup de fapte infracționale sau non-infracționale. Nu mai este de actualitate conceptul de corupție consacrat în art.2 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea corupției, nr.90 din 25.04.2008. Noțiunea de corupție ar putea fi asemuită cu noțiunea de terorism în sensul art.3 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea terorismului, nr.120 din 21.09.2017. Așadar, corupția reprezintă un fenomen social. Părțile integrante ale acestui fenomen social sunt ilegalitățile – penale sau nepenale – cu caracter corupțional. Faptele penale și faptele contravenționale, enumerate în alin.(2) și (3) art.44 al Legii nr.82/2017, formează conținutul noțiunii de corupție în sensul acestei legi. Toate celelalte fapte exced sfera noțiunii în cauză. Anume aceasta este interpretarea pe care o oferă legislația în vigoare a Republicii Moldova. Nu poate exista un conținut universal al noțiunii de corupție care să satisfacă cerințele tuturor actelor normative care o vizează. Corupția este un fenomen al cărui conținut trebuie stabilit în funcție de timpul, locul și contextul în care acesta se manifestă.

Cuvinte-cheie: *corupție, formă de conduită, formă de interacțiune socială, tip de relații socioeconomice, stare a societății, fenomen social, abuz de putere sau abuz de serviciu, utilizarea funcției, folosirea situației de serviciu, ilegalități cu caracter corupțional.*

SOME COMMENTS ON THE CONTENT OF THE DEFINITION OF THE CONCEPT OF CORRUPTION

Foreign authors who regard corruption as a societal trait and a social phenomenon are pretty much similar in their judgement with the ones that describe corruption as abuse of power or abuse of position. The distinction between the two approaches is that, meanwhile, in the first case corruption is considered a social expression, in the second one, corruption is seen as an act, or series of acts. The narrow interpretation of the concept of corruption reduces this term to the meaning of “bribery”. The advocates of the broad interpretation of the concept consider that the term refers not only to the act of bribery, but also to a series of acts. The *aurea mediocritas* solution to this dilemma will result from combining both the narrow and broad interpretations. The concept of “corruption” can never allude to one single offence component. Instead, it may make reference to a series of criminal or non-criminal offences. The definition of the concept of corruption referred to in art.2 Law No.90 of 25.04.2008 on preventing and combating corruption is no longer in force. Within the meaning of art.3 Law No.120 of 21.09.2017 on preventing and combating terrorism, the concept of corruption could be likened to the concept of terrorism. Corruption is therefore a social phenomenon. The components of this social phenomenon are the wrongdoings of corrupt nature, either criminal or contraventional. The criminal and contraventional offences referred to at par.(2) and par.(3) art.44 Law No.82/2017 shape the content of the definition of the concept of corruption as interpreted by this law and this version is actually the one generally applied in the Moldovan legislation in force. Other wrongdoings referred to in this law do not fit with the content of the definition of the concept of corruption. It is mostly impossible to find a universal definition of the concept of corruption that would satisfy the requirements of all normative documents that apply to the term. Corruption is a phenomenon the content of which may be determined by the time, place and context in which it manifests itself.

Keywords: *corruption, form of conduct, form of social interaction, type of socio-economic relations, state of the society, social phenomenon, abuse of power or abuse of position, use of authority, use of position, corruption.*

Introducere

În pct.62 al Hotărârii nr.4 din 22.04.2013 pentru controlul constituționalității Decretelor Președintelui Republicii Moldova nr.534-VII din 8 martie 2013 privind demisia Guvernului, în partea ce ține de menținerea în funcție a Prim-ministrului demis prin moțiune de cenzură (pentru suspiciuni de corupție) din data de 8 martie 2013 până la formarea noului Guvern, și în Hotărârea nr.584-VII din 10 aprilie 2013 privind desem-

narea candidatului pentru funcția de Prim-ministru (Sesizarea nr.10a/2013), Curtea Constituțională a subliniat: „[...] [C]orupția subminează democrația și statul de drept, conduce la încălcarea drepturilor omului, subminează economia și erodează calitatea vieții. Prin urmare, lupta împotriva corupției este parte integrantă a asigurării respectării statului de drept” [1]. În pct.37 și 38 ale Hotărârii Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.7 din 16.04.2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale (Sesizarea nr.43a/2014) se prevede: „[...] [F]enomenul corupției constituie o amenințare la valorile statului de drept, democrație și drepturile omului, subminează principiile bunei-administrații, echității și justiției sociale, denaturează concurența, împiedică dezvoltarea economică și periclitează stabilitatea instituțiilor democratice și fundamentul moral al societății. [...] Prin urmare, este imperios necesară asigurarea unor mijloace legale, adecvate și eficiente, compatibile cu procesul continuu de modernizare și tehnologizare, astfel încât fenomenul infracțional al corupției să poată fi controlat și diminuat” [2].

Obiectivul strategic național de prevenire și combatere a corupției a fost asumat în cadrul diverselor angajamente internaționale și documente naționale: Legea pentru ratificarea Convenției penale privind corupția, nr.428 din 30.10.2003 [3]; Legea pentru ratificarea Convenției civile privind corupția, nr.542 din 19.12.2003 [4]; Legea pentru ratificarea Protocolului adițional la Convenția penală privind corupția, nr.157 din 06.07.2007 [5]; Legea pentru ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției, nr.158 din 06.07.2007 [6]; Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova privind aprobarea Strategiei naționale de integritate și anticorupție pentru anii 2017-2020, nr.56 din 30.03.2017 [7]; Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul fiscal pentru anii 2018-2020, nr.325 din 17.04.2018 [8]; Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul achizițiilor publice pentru anii 2018-2020, nr.370 din 21.04.2018 [9]; Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul vamal pentru anii 2018-2020, nr.410 din 07.05.2018 [10] etc.

În Convenția penală cu privire la corupție, adoptată la Strasbourg la 27.01.1999 [11], statelor membre ale Consiliului Europei și celorlalte state semnatare ale acestei Convenții li se recomandă stabilirea răspunderii penale pentru anumite manifestări de corupție (corupția activă a agenților publici naționali, corupția pasivă a agenților publici naționali, corupția membrilor adunărilor publice naționale, corupția agenților publici străini etc.). În Convenția ONU împotriva corupției, adoptată la New York la 31.10.2003 [12], statelor părți la această Convenție li se recomandă să adopte măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracter de infracțiune: corupției agenților publici naționali; corupției agenților publici străini și a funcționarilor organizațiilor publice internaționale; sustragerii, deturnării sau altei folosiri ilicite de bunuri de către un agent public; traficului de influență etc.

În Codul penal al Republicii Moldova există mai multe prevederi dedicate prevenirii și combaterii manifestărilor de corupție. Ne referim la art.324, 325, 333, 334 și altele din Codul penal. De asemenea, în Codul contravențional în acest sens există articolele 48 și 315. În acest mod, angajamentele internaționale și documentele naționale referitoare la prevenirea și combaterea corupției și-au găsit implementare în cadrul acestor reglementări legale.

În cazul tuturor acestor manifestări de corupție, funcția de liant o îndeplinește noțiunea de corupție. În aceste condiții, devine important să examinăm conținutul acestei noțiuni.

Rezultate și discuții

Aspectualitatea complexă a fenomenului corupției este semnalată în doctrina juridică. De exemplu, C.-F. Ușvat afirmă: „Corupția se aseamănă cu o prismă cu multiple fațete, care poate fi privită din mai multe unghiuri. Ea poate fi privită ca un fenomen social sau din unghiul științelor politice, al teoriei economice și organizaționale, ori din cel al dreptului penal sau al dreptului civil” [13, p.5]. În opinia lui G.I. Boguș, „constituind un concept complex sintetic social-filozofic și criminologic, corupția ca fenomen social excede limitele sferei de cercetare a dreptului și a criminologiei” [14, p.23]. La rândul său, G.K. Mișin afirmă: „Analiza prevederilor legale nu ne permite să dezvoltăm întregul conținut al conceptului de corupție, care este susceptibil de variate interpretări în știință” [15]. Mai categoric este V.V. Luneev: „Despre corupție, privită ca fenomen negativ, totul a fost deja spus. Documentele necesare au fost elaborate, ținându-se seama de experiența altor țări în care corupția este contracarată cu succes. Prin urmare, cu privire la corupție nu este posibil să fie adăugat ceva nou și să fie propus ceva inovativ” [16].

În pofida unor asemenea reticente, în cele ce urmează vom încerca să stabilim conținutul noțiunii de corupție.

I. A.Ardelianova propune abordarea noțiunii de corupție în următoarele patru ipostaze: 1) corupția ca formă de conduită, ca formă de interacțiune socială; 2) corupția ca tip de relații socioeconomice; 3) corupția ca stare a societății, ca fenomen social; 4) corupția ca abuz de putere sau abuz de serviciu [17]. Fiecare dintre cele patru ipostaze ale corupției are susținători în literatura de specialitate.

Astfel, ca formă de conduită, ca formă de interacțiune socială, corupția este privită, de exemplu, de către S.Rose-Ackerman și I.I. Ghilinski. Primul dintre acești autori consideră corupția formă de comportament economic în contextul riscului asociat cu săvârșirea unei infracțiuni și a posibilei pedepse pentru aceasta [18, p.149, 356]. I.I. Ghilinski, la rândul său, este de părere că „în societatea modernă corupția constituie o instituție socială, un element al sistemului de administrare, care este strâns legat de alte instituții social-politice, economice și culturale” [19].

Ca tip de relații socioeconomice, corupția este abordată, de exemplu, de L.V. Gheveling, T.F. Vagabov și I.Kuznețova-Marenko. Primul dintre acești trei autori menționează: „Corupția este un sistem de relații sociale, care se caracterizează printr-un efect distructiv în raport cu atitudinile sociale, cu normele de conduită și de etică, și care presupune abuzul de serviciu în vederea obținerii unor avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale” [20, p.10]. Din punctul de vedere al lui T.F. Vagabov, corupția este „o formă negativă a relațiilor sociale, care prezintă pericol pentru stat și pentru societate și care rezidă în realizarea sau în încercarea de a realiza scopurile personale pe calea utilizării imorale, iar în unele cazuri și ilegale, a oportunităților oferite de stat sau de societate” [21]. În fine, I.Kuznețova-Marenko susține: „Corupția reprezintă o piață *sui generis* cu ofertă și cerere, care poate fi eradicată doar pe calea influențării atât asupra celui care obține mita, cât și asupra conștiinței celor care folosesc acest mecanism pentru a desfășura afaceri” [22].

Mult mai mulți adepți are concepția, conform căreia corupția apare în ipostaza de stare a societății, de fenomen social. Este de menționat că o atare concepție a fost consacrată în Legea privind combaterea corupției și protecționismului, nr.900 din 27.06.1996 [23] (abrogată la 25.04.2008). Potrivit art.2 al acestei legi, corupția era privită ca „fenomen antisocial ce reprezintă o înțelegere nelegală între două părți, una propunând sau promițând privilegii sau beneficii nelegitime, cealaltă, antrenată în serviciul public, consimțând sau primindu-le în schimbul executării sau neexecutării unor anumite acțiuni funcționale ce conțin elemente ale infracțiunii prevăzute în Codul penal”.

În doctrina juridică autohtonă, concepția în cauză este promovată, de exemplu, de S.Ilie, O.Bejan și E.Buguță. Primul dintre acești trei autori menționează: „Corupția reprezintă un fenomen social negativ, care rezidă în folosirea de către persoanele cu funcție de răspundere a funcției deținute și a posibilităților legate de ea în scopul obținerii ilicite a unor bunuri materiale sau a altor foloase și avantaje personale” [24, p.131]. În opinia lui O.Bejan, „corupția constituie un fenomen social morbid care afectează sau chiar paralizează funcționarea normală a instituțiilor, organizațiilor și întreprinderilor și care constă în folosirea atribuțiilor de serviciu în interes personal” [25]. E.Buguță afirmă: „Corupția reprezintă un fenomen social negativ condamnabil caracterizat de folosirea abuzivă, fie în sectorul public, fie în sectorul privat, a atribuțiilor de serviciu în interes personal sau de grup, indiferent de motive, ceea ce afectează normala funcționare a întreprinderilor, instituțiilor sau organizațiilor, precum și întreaga viață socială” [26]. În anumite privințe, aceste viziuni sunt similare cu opinia exprimată de T.F. Vagabov, reprodușă mai sus. Or, ca și acest autor, S.Ilie, O.Bejan și E.Buguță vorbesc, în esență, despre folosirea de către cel corupt a oportunităților pe care i le-a pus la dispoziție statul sau societatea, oportunități pe care acesta le folosește în scopuri personale, abuzând astfel de încrederea acordată de stat sau de societate.

În literatura de specialitate străină, pozițiile privind corupția ca stare a societății, ca fenomen social pot fi grupate în: 1) poziții *in abstracto*, care se rezumă la caracterizarea corupției ca fenomen ce afectează buna desfășurare a relațiilor sociale; 2) poziții *in concreto*, care relevă conținutul fenomenului corupției.

La primul grup se referă pozițiile susținute de: V.V. Popova: „Corupția este un fenomen socialmente periculos care erodează aparatul de stat, subminând bazele funcționării normale a acestuia” [27]; Z.A. Neznamova: „Corupția reprezintă un fenomen negativ socialmente periculos care afectează aparatul de stat și cel municipal și care mărturisește despre disocierea puterii” [28]; P.A. Kabanov și R. R. Gazimzeanov: „Corupția este un fenomen social-juridic negativ specific, care afectează și duce la degradarea organelor puterii de stat și ale administrației publice locale, precum și a reprezentanților acestora” [29, p.9]; V.V. Lunev: „Corupția

constituie un fenomen social-juridic sau criminologic, care cuprinde totalitatea de fapte socialmente periculoase care au fost incriminate sau nu" [30]; N.I. Melnik, M.V. Kostenkov și A.V. Kurakin: „Ca fenomen social, corupția constituie un comportament informal, deviant al elitei dominante, care rezidă în folosirea ilegală a bunurilor sociale” [31; 32, p.19].

La cel de-al doilea grup, mai numeroși, se raportează pozițiile exprimate de: G.K. Mișin: „Corupția este un fenomen în sfera administrării sociale, care constă în abuzarea de către subiecții de administrare de atribuțiile pe care le au, prin folosirea acestora în scopuri personale” [15]; N.F.Kuznețova: „Corupția constituie un fenomen social negativ, exprimat în mituirea unor persoane de către altele” [33]; A.I. Dolgova: „Corupția reprezintă un fenomen social caracterizat prin „vânzarea-cumpărarea” unor funcționari publici sau a altor funcționari și, drept urmare, folosirea cupidantă de către aceștia, în interes personal, în interes îngust de grup sau în interes corporativ, a atribuțiilor oficiale, precum și a autorității și a posibilităților ce derivă din aceste atribuții” [34, p.501]; P.A. Kabanov: „Ca fenomen social, corupția constă în utilizarea cupidantă, de către persoana cu funcție de răspundere din cadrul autorităților publice, a poziției sale oficiale pentru obținerea unui câștig personal” [35, p.7]; I.D. Fialkovskaia: „Corupția este un fenomen socialmente periculos ilegal care contravine normelor de drept, caracterizat prin folosirea cupidantă de către funcționarii publici, în interes personal sau în interes de altă natură, a atribuțiilor oficiale, precum și a autorității oficiale care decurge din astfel de atribuții” [36]; B.V. Voljenkin: „Corupția constituie un fenomen social constând în dezintegrarea puterii, atunci când funcționarii de stat (municipali) și alte persoane, autorizate să îndeplinească funcții publice, își folosesc poziția, statutul și autoritatea funcției deținute în scop de cupiditate, pentru a se înavuți personal sau pentru satisfacerea unui interes de grup” [37, p.8]; S.M. Belozertev: „Prin corupție trebuie de înțeles fenomenul social negativ în care persoanele ce dețin funcții în aparatul de stat își utilizează atribuțiile de serviciu și statutul serviciului pentru a obține beneficii materiale ilegale” [38]; V.A. Grigoriev și V.A. Iulin: „Corupția reprezintă un fenomen social care rezidă în folosirea cupidantă de către o persoană cu funcție de răspundere din cadrul autorităților publice a poziției sale oficiale pentru înavuțirea personală” [39, p.13]; O.M. Vasilieva: „Ca fenomen social negativ, corupția constituie un sistem de condiții de natură economică, politică, juridică, sociopsihologică, în a căror prezență funcționarii publici au posibilitatea de a folosi în mod sistematic, direct sau indirect, capacitățile și prerogativele lor oficiale pentru a se înavuți personal în schimbul unei remunerații materiale care nu este prevăzută de lege, în interesul unor terți sau al unor grupuri” [40]; T.B. Kacikina și A.B. Kacikin: „Corupția este un fenomen în care persoanele cu funcție de răspundere, neglijându-și conștient îndatoririle sau acționând contrar acestor îndatoriri, comit o faptă ilegală, în scopul obținerii unei recompense sau a unui câștig de ordin material ori de altă natură” [41, p.13]; V.S. Ovcinski și S.S. Ovcinski: „Corupția reprezintă un fenomen sociojuridic complex, fiind legat de mituirea persoanelor care se află în serviciul statului sau al societății, de obținerea de venituri, beneficii și privilegii suplimentare pentru săvârșirea unor acțiuni sau inacțiuni intenționate (inclusiv în interesul unor terți), contrar intereselor statului și ale societății” [42, p.9]; G.N. Gorșenkov: „Corupția constituie un fenomen social (politico-juridic) negativ, bazat pe mituire, adică pe atragerea funcționarului public prin acte stimulatorii: bani, daruri, privilegii, beneficii etc.” [43, p.44]; T.M. Zanina și E.V. Pozdneakova: „Corupția este un fenomen socialmente periculos, caracterizat prin „vânzarea-cumpărarea” persoanelor cu funcție de răspundere și, pe această bază, utilizarea cupidantă de către acestea, în interesele lor personale sau corporative, a atribuțiilor lor oficiale, precum și a oportunităților aferente, care aduc o atingere considerabilă autorității organelor de stat” [44]; M.M. Șakirianov: „Prin corupție trebuie de înțeles fenomenul sociojuridic care presupune mituirea (activă sau pasivă) a funcționarilor de stat, a funcționarilor municipali sau a altor funcționari publici, ori a angajaților unor organizații comerciale sau de alt gen” [45]; S.P. Gordeicik: „Corupția reprezintă un fenomen social care afectează aparatul administrativ public și care se exprimă în dezintegrarea puterii, în folosirea intenționată, de către funcționarii de stat și cei municipali ori de către alte persoane autorizate să îndeplinească funcții publice, a poziției, statutului și autorității lor de serviciu, pentru înavuțire personală sau în interes de grup” [46, p.656]; I.S. Pașin: „Corupția este un fenomen social negativ, variabil sub aspect istoric, care presupune un sistem de condiții de ordin social-economic, politic, juridic și psihologic, în a căror prezență funcționarii din cadrul administrației publice au posibilitatea să utilizeze sistematic situația lor de serviciu și atribuțiile lor de serviciu pentru înavuțire personală în schimbul unei recompense materiale sau al unor beneficii nemateriale, în interesul unor terți, care are ca efect aplicarea răspunderii juridice și care subminează autoritatea organelor statului, autoritatea serviciului public și autoritatea serviciului în administrația publică locală” [47,

p.37]; L.V. Bagrii-Șahmatov: „Corupția reprezintă un fenomen care a afectat aparatul puterii de stat și aparatul administrației de stat, presupunând folosirea ilegală de către reprezentanții acestor aparate a situației lor de serviciu, în scopuri de cupiditate, pentru înavușirea personală, contrar intereselor de serviciu” [48, p.23]; E.Nevmerjițki: „Corupția este un fenomen socialmente periculos, al cărui conținut îl reprezintă sistemul de opinii, atitudini și acțiuni negative ale persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul instituțiilor puterii și administrării, al întreprinderilor de stat sau al celor nestatale, al organizațiilor sau instituțiilor, al partidelor politice sau organizațiilor obștești, care urmăresc satisfacerea intereselor personale, de grup sau corporative, pe calea folosirii situației de serviciu contrar intereselor societății și ale statului” [49, p.34]; O.M. Djuja: „Corupția poate fi înțeleasă ca un fenomen social care cuprinde atât ansamblul de acțiuni legate de utilizarea ilegală de către persoane a autorității și a atribuțiilor de serviciu ce le revin, pentru satisfacerea intereselor lor personale sau intereselor terților, precum și alte ilegalități care creează condiții pentru comiterea actelor de corupție sau pentru tănuirea acestora” [50, p.123].

Observăm că majoritatea celor care susțin pozițiile *in concreto* cu privire la corupția ca stare a societății, ca fenomen social, consideră că fenomenul corupției îl formează fie coruperea (mituirea), fie abuzul de putere sau abuzul de serviciu.

Sub acest din urmă aspect, pozițiile celor care privesc corupția ca pe o stare a societății, ca pe un fenomen social, se apropie de pozițiile celor care abordează corupția ca pe un abuz de putere sau un abuz de serviciu. Deosebirea constă în aceea că primii consideră corupția stare a societății, fenomen social, pe când ultimii privesc corupția ca pe o faptă.

Ca abuz de putere sau abuz de serviciu, corupția este privită, întâi de toate, de Fondul Monetar Internațional: „Corupția este abuzul de putere publică sau abuzul de încredere pentru beneficiu privat” [51].

În doctrina juridică aceeași poziție este promovată de: V.Dobrinoiu: „În esență, corupția reprezintă un abuz de putere în schimbul obținerii de avantaje materiale sau alte foloase (onoruri, titluri, publicitate...)” [52, p.6]; C.-F. Ușvat: „În esență, corupția relevă mai degrabă un abuz de putere sau o lipsă de probitate la nivelul luării deciziilor” [13, p.6]; V.Cușnir: „Corupția, în esența sa, reprezintă un abuz de funcție în scopul obținerii unor avantaje materiale, bunuri sau a altor foloase” [53, p.15]; I.Țurcan: „Corupția este folosirea de către persoana cu funcție de răspundere, precum și funcționarul public de stat sau municipal, ce nu este considerat persoană cu funcție de răspundere, a situației sale de serviciu în interes de cupiditate sau alt interes personal, cauzând prin aceasta prejudiciu drepturilor și intereselor statului, sociale și personale protejate prin lege sau creând pericolul cauzării unui astfel de prejudiciu” [544, p.81]; V.S. Komissarov: „Corupție constituie folosirea de către subiectul de administrare a prerogativelor sale de autoritate contrar intereselor de serviciu și din interes personal” [55]; G.I. Boguș: „Corupție reprezintă folosirea ilegală de către subiecții puterii și cei de administrare a situației lor de serviciu contrar intereselor de serviciu și în scop de cupiditate, precum și acordarea ilegală acestor persoane a unor avantaje materiale sau de altă natură de către alte persoane, pentru acțiunea (inacțiunea) comisă în favoarea acestor persoane” [14, p.41]; S.V. Maximov: „Prin corupție se înțelege folosirea fie de către funcționarii de stat, funcționarii municipali sau alți funcționari publici (inclusiv deputați și judecători), fie de către funcționarii unor organizații comerciale sau de alt gen (inclusiv ai unor organizații internaționale) a statutului lor fie pentru obținerea ilegală de bunuri, drepturi asupra acestora, servicii sau privilegii (inclusiv cu caracter nepatrimonial), fie pentru punerea la dispoziția numitelor persoane a unor astfel de bunuri, drepturi asupra acestora, servicii sau privilegii” [56, p.9]; T.I. Habrieva: „Corupția este folosirea ilegală de către o persoană cu funcție de răspundere sau de către o altă persoană a poziției sale fie în scopul obținerii unor avantaje necuvenite pentru sine sau pentru terți, fie în scopul acordării de către terți a unor astfel de beneficii, fie al intermediării sau al asistării în alte forme a comiterii unor astfel de acte” [57]; A.V. Onufrienko: „Corupție constituie fie oricare utilizare a atribuțiilor funcționale, de serviciu sau de altă natură, care acordă dreptul de exercitare a funcțiilor de autoritate, organizatorico-dispozitive, administrativ-economice sau de alt gen, care afectează interesele statului, ale organizațiilor comerciale sau de altă sorginte, ale societății sau ale unor persoane aparte, în scopul de a obține avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale pentru sine sau pentru terți, fie promisiunea, oferirea, darea sau medierea în darea unui funcționar de stat, unei persoane cu funcție de răspundere sau unei alte persoane care exercită una dintre funcțiile sus-menționate, personal sau printr-un mijlocitor, a unor beneficii patrimoniale sau nepatrimoniale, astfel încât o asemenea persoană să folosească atribuțiile sale pentru a obține beneficii patrimoniale sau nepatrimoniale pentru sine sau pentru terți” [58, p.23-24].

Fiind unul dintre cei care abordează corupția ca pe un abuz de putere sau un abuz de serviciu, G.I. Boguș menționează: „Raportul dintre abuzul de funcție și mituire este ca dintre o faptă mai cuprinzătoare și o faptă mai particulară” [14, p.54-55]. Într-adevăr, art.324 CP RM este o normă specială față de art.327 CP RM, așa cum art.333 CP RM este o normă specială față de art.335 CP RM, iar art.315 din Codul contravențional este o normă specială față de art.312 din Codul contravențional.

În acest sens, organizația Transparency International propune următoarea definiție a noțiunii de corupție: oferirea sau primirea oricărui cadou, împrumut, taxe, recompense or a altui avantaj din partea oricărei persoane sau incitarea la a face ceva neonest, ilegal sau care constituie un abuz de încredere în conduita de afaceri a unei întreprinderi [59]. C.Danileț accentuează că această definiție „se referă nu doar la tranzacțiile din sectorul privat, ci și la coruperea agenților publici pentru realizarea acestor tranzacții” [60, p.6].

Totuși, această constatare nu este un temei pentru a afirma că fapta de abuz de putere sau de abuz de serviciu poate fi echivalată cu corupția. Noțiunea unui astfel de fenomen cum este corupția nu poate fi redusă la noțiunile al căror conținut îl identificăm în art.327 și 335 CP RM, precum și în art.312 din Codul contravențional. În concluzie, nu pot fi acceptate acele definiții ale noțiunii de corupție care echivalează asemenea noțiuni cu noțiunea de corupție.

Din punctul de vedere al lui J.J. Van Cuillenburg, O.Scholten și G.W. Noomen, „un important principiu pe care trebuie să-l respecte orice om de știință” este că „opțiunile sale terminologice, pentru a nu complica inutil sau chiar a disturba procesul de comunicare, trebuie să fie cât mai aproape de limbajul sau de convențiile curente” [61, p.153]. Această afirmație ne sugerează implicit să luăm în considerare următoarele prevederi ale alin.(1) art.54 al Legii cu privire la actele normative, nr.100 din 22.12.2017: „Textul proiectului actului normativ se elaborează în limba română, cu respectarea următoarelor reguli: [...] c) terminologia utilizată este constantă, uniformă și corespunde celei utilizate în alte acte normative, în legislația Uniunii Europene și în alte instrumente internaționale la care Republica Moldova este parte, cu respectarea prevederilor prezentei legi; d) noțiunea se redă prin termenul respectiv, evitându-se definiția acesteia sau utilizarea frazeologică, aceleași noțiuni se exprimă prin aceiași termeni” [62]. Din aceste reguli rezultă că noțiunea „abuzul de putere sau abuzul de serviciu” poate desemna exclusiv faptele prevăzute la art.327 și 335 CP RM, precum și la art. 312 din Codul contravențional.

Totodată, în Decizia Curții Constituționale a României nr.390 din 02.07.2014 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.38 alin.(1) și art.42 din Legea privind parteneriatul public-privat se menționează: „O noțiune legală poate avea un conținut și înțeles autonom diferit de la o lege la alta, cu condiția ca legea care utilizează termenul respectiv să îl și definească” [63]. Considerăm că această condiție este îndeplinită de definiția noțiunii de corupție din art.3 al Legii integrității, nr.82 din 25.05.2017 [64] (în continuare – Legea nr.82/2017): „corupție – utilizare a funcției, contrar legii, în interes privat”. Or, în art.327 și 335 CP RM, precum și în art.312 din Codul contravențional, se vorbește despre folosirea situației de serviciu, nu despre utilizarea funcției.

O stare de lucruri asemănătoare se atestă în art.1 al Legii Ucrainei cu privire la prevenirea corupției, nr.1700-VII din 14.10.2014 [65] (în continuare – Legea Ucrainei nr.1700-VII/2014). Conform acestui articol, prin „corupție” se înțelege „utilizarea de către persoana specificată în alineatul 1 articolul 3 din prezenta Lege a atribuțiilor de serviciu sau a oportunităților ce decurg din astfel de atribuții, în scopul fie de a primi un avantaj necuvenit, de a accepta un asemenea avantaj ori de a accepta oferta sau promisiunea unui avantaj necuvenit, pentru sine sau pentru alții, fie de a promite, a oferi sau a da un avantaj necuvenit persoanei specificate în alineatul 1 articolul 3 din prezenta Lege ori, la cererea acesteia, unor alte persoane fizice sau juridice, pentru a determina persoana respectivă să-și utilizeze ilegal atribuțiile de serviciu sau oportunitățile ce decurg din astfel de atribuții”. Astfel, în definiția reprodușă mai sus nu sunt utilizate sintagmele „abuzul de putere sau abuzul de serviciu” și „folosirea autorității sau a situației de serviciu”, la care se recurge în art.364 „Abuzul de putere sau abuzul de serviciu” din Codul penal al Ucrainei [66] (în continuare – CPU). Deci, nu se poate susține că definițiile noțiunilor „corupție” (în sensul Legii Ucrainei nr. 1700-VII/2014) și „abuz de putere sau abuz de serviciu” (în sensul art.364 CPU) se exprimă prin aceiași termeni.

În contrast, în legislația Republicii Kazahstan definițiile noțiunilor „corupție” și „abuz de putere sau abuz de serviciu” se exprimă prin aceiași termeni.

Astfel, potrivit alin.(6) art.1 al Legii Republicii Kazahstan cu privire la combaterea corupției, nr.410-V din 18.11.2015, „corupția este fie folosirea ilegală, de către persoanele care dețin o funcție publică de răspun-

dere, de către persoanele autorizate să îndeplinească funcții publice, de către persoanele asimilate celor autorizate sau de către persoanele cu funcție de răspundere, a atribuțiilor de serviciu sau a oportunităților ce decurg din asemenea atribuții, în scopul obținerii sau extragerii, personal sau prin intermediul altora, de avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale pentru sine sau pentru terți, fie mituirea acestor persoane prin punerea la dispoziția lor a foloaselor și privilegiilor" [67]. În această definiție se recurge la sintagma „folosirea atribuțiilor de serviciu”. Aceeași sintagmă este utilizată în art.250 „Abuzul de atribuții” și în art.361 „Abuzul de atribuții de serviciu” din Codul penal al Republicii Kazahstan [68].

După această divagație absolut necesară, este cazul să vorbim despre interpretarea îngustă și interpretarea pe larg a noțiunii de corupție.

Astfel, interpretarea îngustă a noțiunii de corupție reduce această noțiune la înțelesul de „corupere (mituire)”. O asemenea interpretare poate fi atestată, de exemplu, în Convenția civilă privind corupția, semnată la Strasbourg la 04.11.1999 [69]. Potrivit art.2 al acesteia, „pentru scopul prezentei Convenții (sublinierea ne aparține – n.a.), prin „corupție” se înțelege faptul de a solicita, de a oferi, de a da sau de a accepta, direct sau indirect, un comision ilicit sau un alt avantaj necuvenit sau promisiunea unui asemenea avantaj necuvenit care afectează exercitarea normală a unei funcții sau comportamentul cerut beneficiarului comisionului ilicit sau al avantajului necuvenit sau al promisiunii unui asemenea avantaj necuvenit”. Așadar, exclusiv pentru scopul Convenției civile privind corupția, noțiunea de corupție trebuie interpretată de o asemenea manieră. În Raportul explicativ al Convenției civile privind corupția, la pct.28 se menționează: „Scopul acestei definiții constă în asigurarea ca nicio materie în care GMC (se are în vedere Grupul multidisciplinar privind corupția, plasat sub responsabilitatea comună a Comitetului european pentru probleme criminale și a Comitetului european de cooperare juridică, care a fost înființat de Comitetul de Miniștri al Consiliului European în septembrie 1994 – n.a.) ar fi putut deveni competent în viitor să nu fie exclusă. Evident, o astfel de definiție nu corespunde în mod necesar definiției legale a corupției din majoritatea statelor membre [...] (sublinierea ne aparține – n.a.)” [70].

Interpretarea îngustă a noțiunii de corupție este promovată și de către unii doctrinari. De exemplu, N.A. Lopașenko afirmă: „Tocmai mituirea, care implică traficarea de către mituitor a atribuțiilor pe care le exercită, caracterizează conținutul corupției” [71]. La rândul său, V.N. Burlakov susține: „Corupția constituie luarea de mită și oricare alt comportament al persoanelor cărora le-a fost încredințată îndeplinirea anumitor atribuții în sectorul public sau în cel privat și care conduce la încălcarea obligațiilor ce le revin, datorită statutului lor de persoană cu funcție de răspundere, angajat privat, agent independent etc., urmărindu-se obținerea oricăror beneficii ilicite pentru ei înșiși sau pentru alții” [72, p. 317]. Nu în ultimul rând, O.V. Barabaș și K.B. Filippov menționează: „Corupție reprezintă fie obținerea ilegală de către subiecții specificați în Partea a doua a Legii federale a Federației Ruse cu privire la contracararea corupției, nr.273-Φ3 din 25.12.2008 [73], de avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale pentru ei înșiși sau pentru terți, inclusiv cu folosirea atribuțiilor lor de serviciu sau a oportunităților aferente, fie acordarea unor astfel de avantaje altor persoane fizice sau juridice” [74].

În opoziție, adepții interpretării pe larg a noțiunii de corupție consideră că această noțiune se referă nu doar la corupere (mituire), dar și la alte fapte.

De exemplu, V.Dobrinou afirmă: „Corupția nu înseamnă numai luarea și darea de mită, traficul de influență sau abuzul de putere sau funcție, ci și actele de imixtiune ale politicianului în sfera privată, utilizarea funcției publice în interes personal, realizarea unui volum de afaceri și tranzacții între indivizi, grupuri și organizații prin elucidarea normelor de legalitate și moralitate existente în societate” [52, p.6]. După părerea lui V.V. Luneev, „corupția este un fenomen mai amplu decât mituirea și nu poate fi redus la ea. Acest fenomen include și alte acțiuni, cum ar fi lobbyismul, favoritismul, protecționismul, contribuțiile financiare politice, tradițiile de ocupare de către foștii lideri politici și funcționari de stat a funcției de președinte de onoare al corporațiilor și întreprinderilor private, investirea în firmele comerciale din contul bugetului de stat, transferul patrimoniului de stat către societățile pe acțiuni” [75, p.267]. Un punct de vedere apropiat este exprimat de M.M. Șakirianov [45].

Considerăm că soluția *aurea mediocritas* este cea care ar trebui să rezulte din îmbinarea interpretării înguste cu interpretarea pe larg.

Suntem de acord cu S.M. Budatarov, care consideră că o parte a fenomenului corupției nu poate caracteriza întregul fenomen, privit ca un tot [76]. Întrebarea ce se impune este următoarea: care sunt părțile ce formează conținutul acestui fenomen?

La această întrebare încearcă să răspundă unii teoreticieni. De exemplu, M.Bîrgău și N.Carpov susțin: „Corupția nu este o componentă de infracțiune de sine stătătoare și, de aceea, este imposibil a învinui o persoană cu funcție de răspundere pentru săvârșirea infracțiunii de corupție. O persoană cu funcție de răspundere poate fi trasă la răspundere penală numai pentru faptele care constituie componente de infracțiuni concrete” [77]. În viziunea lui S.Ilie, „corupția trebuie tratată nu ca faptă penală, ci ca un fenomen social, care se manifestă doar printr-o totalitate de fapte cu o esență identică (persoana cu funcție de răspundere utilizează cu intenție funcția ei în scopuri personale acaparatoare) și care constituie o entitate distinctă” [24, p.134-135]. A.Ș. Balaev afirmă: „Corupția constituie un ansamblu de fapte care, judecând după denumirile lor, sunt privite de legiuitor ca infracțiuni prevăzute la art.201, 204, 285, 290 din Codul penal al Federației Ruse (se are în vedere, respectiv, „Luarea de mită”, „Darea de mită”, „Coruperea pasivă” și „Coruperea activă” – *n.a.*) sau de alte fapte care sunt definite ca „folosire de către o persoană fizică a situației sale de serviciu contrar intereselor legitime ale societății și ale statului, în scopul obținerii de avantaje pentru sine sau pentru terți” [78]. Din punctul de vedere al lui E.O. Kovalenko, „corupția reprezintă o totalitate de infracțiuni comise de către persoanele cu funcție de răspundere publice, care utilizează situația lor de serviciu și faptică, atribuțiile lor de serviciu, precum și oportunitățile ce decurg din acestea, contrar intereselor legitime ale cetățenilor, ale societății, ale statului sau ale serviciului în autoritățile publice locale, în organizațiile comerciale sau în alte organizații în scop de înavuțire personală sau în scopuri înguste de grup ori corporative” [79].

Sintetizând, ajungem la concluzia că termenul „corupție” nu se poate referi la o singură componentă de infracțiune. Acest termen poate desemna un grup de fapte infracționale sau non-infracționale. Nu mai este de actualitate conceptul de corupție consacrat în art.2 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea corupției, nr.90 din 25.04.2008 [80] (în continuare – Legea nr.90/2008, abrogată la 25.05.2017): „Corupție – fapta ilegală care afectează exercitarea normală a funcției și care constă fie în folosirea de către subiectul actelor de corupție sau al faptelor de comportament corupțional a funcției sale pentru solicitarea, primirea sau acceptarea, direct sau indirect, pentru sine sau pentru o altă persoană, a unor foloase materiale sau a unui avantaj necuvenit, fie în promisiunea, oferirea sau acordarea ilegală a unor asemenea foloase sau avantaje necuvenite subiecților actelor de corupție”.

Conceptii similare cu cea pusă la baza definiției noțiunii de corupție din art.2 al Legii nr.90/2008 pot fi atestate în unele legislații străine.

De exemplu, alin.(1) art.164² din Codul penal al Republicii Estonia [81] conține următoarea definiție a noțiunii „faptă corupțională”: „fie adoptarea de decizii lipsite de fundamentare sau contrare legii în scopul obținerii unui venit corupțional sau în alt scop de cupiditate, fie săvârșirea în aceste scopuri a unor acțiuni lipsite de fundamentare sau contrare legii, fie omisiunea de a adopta decizii fundamentate conforme legii, fie omisiunea de a săvârși acțiuni fundamentate conforme legii de către persoana cu funcție de răspundere cu folosirea situației sale de serviciu”. În alin.(1) art.319 din Codul penal al Republicii Kârgâze prin „corupție” se are în vedere „faptele intenționate care constau în crearea unei legături stabile ilegale a uneia sau mai multor persoane cu funcție de răspundere, care exercită atribuții de autoritate, cu persoane sau grupuri în scopul obținerii ilegale de foloase sau privilegii patrimoniale sau de altă natură, sau punerea de către acestea a respectivelor foloase și privilegii la dispoziția unor persoane fizice sau juridice, prin aceasta creându-se pericol pentru interesele societății și ale statului” [82]. O altă definiție a noțiunii de corupție este formulată în art.382 din Codul penal al Republicii Populare Chineze (în continuare – CP RPC): „Însușirea, sustragerea, obținerea pe cale frauduloasă sau dobândirea ilegală prin alte metode a valorilor publice ale angajaților de stat, cu folosirea situației de serviciu, constituie corupție. Însușirea, sustragerea, obținerea pe cale frauduloasă sau dobândirea ilegală prin alte metode a valorilor de stat cu folosirea situației de serviciu de către angajații care administrează, gestionează patrimoniul statului în numele organelor de stat, al companiilor, al întreprinderilor, al unităților neproductive sau al organizațiilor populare, se consideră corupție” [83].

În spiritul art.382 CP RPC, A.V. Onufrienko afirmă: „Corupția se poate exprima, printre altele, sub forma unor metode de sustragere, cum ar fi escrocheria și delapidarea averii străine. O trăsătură caracteristică a escrocheriei corupționale este participarea în calitate de subiect al infracțiunii a unui funcționar de stat sau a unei persoane cu funcție de răspundere” [58, p.35]. În același context, menționăm că Convenția ONU împotriva corupției, adoptată la New York la 31.10.2003 [12], conține art.17 „Sustragerea, deturnarea sau altă folosire ilicită de bunuri de către un agent public”. Conform acestui articol, „fiecare stat parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în

cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție, sustragerii, deturnării sau altei folosiri ilicite, de către un agent public, în folosul său ori în folosul altei persoane sau entități, a oricărui bun, a oricărui fond ori a oricărei valori publice sau private sau a oricărui lucru de valoare, care i-a fost înmănat datorită funcției sale”. Articolul 22 „Sustragerea de bunuri în sectorul privat” din aceeași Convenție prevede: „Fiecare stat parte are în vedere să adopte măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actul a fost săvârșit cu intenție în cadrul activităților economice, financiare sau comerciale, sustragerii de către o persoană care conduce o entitate din sectorul privat sau care lucrează într-o astfel de entitate, orice calitate ar avea, a oricărui bun, a oricărui fond sau a oricărei valori private sau a oricărui lucru de valoare care i-a fost înmănat datorită funcției sale”.

O astfel de extindere a sferei de incidență a noțiunii de corupție face și mai dificilă identificarea părților care formează conținutul fenomenului corupției.

Una este cert: noțiunea de corupție nu poate fi asemuită, de exemplu, cu noțiunea de sustragere. Or, această din urmă noțiune desemnează o componentă de infracțiune generică *sui generis*, care se raportează ca întregul la părți față de infracțiunile prevăzute la art.186-188, 190-192 CP RM și față de fapta prevăzută la art.105 din Codul contravențional. Mai degrabă, noțiunea de corupție ar putea fi asemuită cu noțiunea de terorism. Or, conform art.3 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea terorismului, nr.120 din 21.09.2017 [84], prin „terorism” se înțelege „fenomenul cu un grad înalt de pericol social, caracterizat printr-o ideologie radicală și o practică de influențare prin violență a luării unor decizii de către autorități și instituții publice sau organizații internaționale, însoțite de intimidarea populației și/sau de alte acțiuni violente ilegale”. Potrivit aceluiași articol, infracțiune cu caracter terorist este „una dintre infracțiunile prevăzute la art.134¹¹ din Codul penal al Republicii Moldova”.

Așadar, corupția reprezintă un fenomen social. Părțile integrante ale acestui fenomen social sunt ilegalitățile – penale sau nepenale – cu caracter corupțional.

La lit.a) pct.1) art.1 al Legii federale a Federației Ruse cu privire la contracararea corupției, nr.273-Φ3 din 25.12.2008, noțiunea de corupție este definită astfel: „abuzul de situația de serviciu, coruperea activă, coruperea pasivă, abuzul de atribuții, darea de mită, luarea de mită sau altă folosire ilegală de către o persoană fizică a situației sale de serviciu, contrar intereselor legitime ale societății și statului, pentru a obține avantaje sub formă de bani, obiecte de valoare, alte bunuri sau servicii cu caracter patrimonial, pentru sine sau pentru terți, ori acordarea ilegală de astfel de avantaje persoanei respective de către alte persoane fizice” [85]. E.I. Hromova critică, pe bună dreptate, această definiție: „Nu este greu de observat că în definiția în cauză corupția este caracterizată doar din punct de vedere penal. Bineînțeles, legea ar trebui să vizeze în primul rând acele manifestări de corupție care lezează cel mai grav interesele ocrotite de lege ale persoanei, societății și statului. Însă, sfera ilegalităților corupționale este departe de a se limita la faptele de sorginte penală. Această poziție a legiuitorului exclude din sfera de reglementare diversele manifestări ale corupției în diferite domenii ale administrării sociale și nu ține cont de faptul că activitatea corupțională a anumitor subiecți începe de la comiterea de acte de corupție minore” [86]. A.V. Onufrienko menționează: „În funcție de gradul de pericol social, corupția poate fi divizată condițional în „corupție disciplinară” și „corupție penală” [58, p.29]. La rândul său, G.I. Boguş susține: „Din structura corupției fac parte nu doar infracțiunile de corupție, ci și alte ilegalități (contravenționale, disciplinare, de drept civil) [14, p.41]. O opinie similară este exprimată de I.V. Esin [87].

Suntem de acord cu aceste opinii: fenomenul corupției nu poate fi redus la corupția penală. Luând în considerare acest aspect, dar și altele examinate mai sus, ne propunem să stabilim părțile care formează conținutul fenomenului corupției. Pentru aceasta, este necesar a lua în considerare prevederile art.44 al Legii nr.82/2017: „Actele de corupție reprezintă infracțiuni și contravenții, săvârșite în sectorul public și în cel privat, a căror sancționare este prevăzută de Codul penal și de Codul contravențional” (alin.(1)); „Sunt infracțiuni următoarele acte de corupție: a) coruperea activă; b) darea de mită; c) coruperea alegătorilor; d) coruperea pasivă; e) luarea de mită; f) primirea unei remunerații ilicite pentru îndeplinirea lucrărilor legate de deservirea populației; g) traficul de influență; h) manipularea unui eveniment; i) pariurile aranjate; j) finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale; k) delapidarea patrimoniului public; l) delapidarea mijloacelor din fondurile externe; m) utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau fondurile externe” (alin.(2)); „Sunt contravenții următoarele acte de corupție: a) primirea de recompensă nelegiti-

mă sau de folos material (dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii); b) utilizarea fondurilor nedeclarate, neconforme sau venite din străinătate pentru finanțarea partidelor politice; c) utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau fondurile externe, obținerea frauduloasă a mijloacelor din fonduri externe, însușirea patrimoniului public sau a mijloacelor din fondurile externe (dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii) (alin.(3)).

În concluzie, faptele penale și faptele contravenționale, enumerate în alin.(2) și (3) art.44 al Legii nr.82/2017, formează conținutul noțiunii de corupție în sensul acestei legi. Toate celelalte fapte exced sfera noțiunii în cauză. Doar aceasta poate fi interpretarea pe care o oferă legislația în vigoare a Republicii Moldova. O astfel de interpretare se impune datorită faptului că fenomenul corupției este un fenomen juridic, iar prevenirea și combaterea acestui fenomen se face pe căi juridice. În aceste condiții, conținutul noțiunii de corupție trebuie să decurgă anume din actul legislativ consacrat prevenirii și combaterii corupției – Legea nr.82/2017.

Dacă avem în vedere alte sisteme de referință, interpretarea este alta. De exemplu, în accepțiunea Convenției ONU împotriva corupției, adoptate la New York la 31.10.2003 [12], corupția include: corupția agenților publici naționali (art.15); corupția agenților publici străini și a funcționarilor organizațiilor publice internaționale (art.16); sustragerea, deturnarea sau altă folosire ilicită de bunuri de către un agent public (art.17); traficul de influență (art.18); abuzul de funcții (art.19); îmbogățirea ilicită (art.20); corupția în sectorul privat (art.21); sustragerea de bunuri în sectorul privat (art.22); spălarea produsului infracțiunii (art.23); tănuirea (art.24); obstrucționarea bunei funcționări a justiției (art.25).

În accepțiunea Convenției penale cu privire la corupție, adoptate la Strasbourg la 27.01.1999 [11], corupția include: corupția activă a agenților publici naționali (art.2); corupția pasivă a agenților publici naționali (art.3); corupția membrilor adunărilor publice naționale (art.4); corupția agenților publici străini (art.5); corupția membrilor adunărilor publice străine (art.6); corupția activă în sectorul privat (art.7); corupția pasivă în sectorul privat (art.8); corupția funcționarilor internaționali (art.9); corupția membrilor adunărilor parlamentare internaționale (art.10); traficul de influență (art.12); spălarea banilor rezultați din delictele de corupție (art.13); infracțiunile contabile (art.14).

Și astfel de exemple pot continua.

Deci, nu poate exista o definiție universală a noțiunii de corupție care să satisfacă cerințele tuturor actelor normative care o vizează. Corupția este un fenomen al cărui conținut trebuie stabilit în funcție de timpul, locul și contextul în care acesta se manifestă.

Concluzii

În Codul penal al Republicii Moldova există mai multe prevederi dedicate prevenirii și combaterii manifestărilor de corupție. Ne referim la art.324, 325, 333, 334 și altele din Codul penal. De asemenea, în Codul contravențional există în acest sens articolele 48 și 315. În acest mod, angajamentele internaționale și documentele naționale referitoare la prevenirea și combaterea corupției și-au găsit implementare în cadrul acestor reglementări legale. În cazul tuturor acestor manifestări de corupție, funcția de liant o îndeplinește noțiunea de corupție. În aceste condiții, devine important să examinăm conținutul acestei noțiuni.

În literatura de specialitate străină, pozițiile privind corupția ca stare a societății, ca fenomen social pot fi grupate în: 1) poziții *in abstracto*, care se rezumă la caracterizarea corupției ca fenomen ce afectează buna desfășurare a relațiilor sociale; 2) poziții *in concreto*, care relevă conținutul fenomenului corupției. Majoritatea celor care susțin pozițiile *in concreto* cu privire la corupție ca stare a societății, ca fenomen social consideră că fenomenul corupției îl formează fie coruperea (mituirea), fie abuzul de putere sau abuzul de serviciu. Sub acest din urmă aspect, pozițiile celor care privesc corupția ca stare a societății, ca fenomen social se apropie de pozițiile celor care abordează corupția ca un abuz de putere sau abuz de serviciu. Deosebirea constă în aceea că primii consideră corupția stare a societății, fenomen social, pe când ultimii privesc corupția ca pe o faptă.

Nu există niciun temei pentru a afirma că fapta de abuz de putere sau de abuz de serviciu poate fi echivalată cu corupția. Noțiunea unui astfel de fenomen cum este corupția nu poate fi redusă la noțiunile al căror conținut îl identificăm în art. 327 și 335 CP RM, precum și în art.312 din Codul contravențional. În concluzie, nu pot fi acceptate acele definiții ale noțiunii de corupție care echivalează asemenea noțiuni cu noțiunea

de corupție. Noțiunea „abuz de putere sau abuz de serviciu” poate desemna exclusiv faptele prevăzute la art.327 și 335 CP RM, precum și la art.312 din Codul contravențional.

Interpretarea îngustă a noțiunii de corupție reduce această noțiune la înțelesul de „corupere (mituire)”. Adepții interpretării pe larg a noțiunii de corupție consideră că această noțiune se referă nu doar la corupere (mituire), dar și la alte fapte. Soluția *aurea mediocritas* este cea care ar trebui să rezulte din îmbinarea interpretării înguste cu interpretarea pe larg. Termenul „corupție” nu se poate referi la o singură componentă de infracțiune. Acest termen poate desemna un grup de fapte infracționale sau non-infracționale. Nu mai este de actualitate conceptul de corupție consacrat în art.2 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea corupției, nr.90 din 25.04.2008.

Noțiunea de corupție nu poate fi asemuită, de exemplu, cu noțiunea de sustragere. Or, această din urmă noțiune desemnează o componentă de infracțiune generică *sui generis*, care se raportează ca întregul la părți față de infracțiunile prevăzute la art.186-188, 190-192 CP RM și față de fapta prevăzută la art.105 din Codul contravențional. Mai degrabă, noțiunea de corupție ar putea fi asemuită cu noțiunea de terorism în sensul art.3 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea terorismului, nr.120 din 21.09.2017. Așadar, corupția reprezintă un fenomen social. Părțile integrante ale acestui fenomen social sunt ilegalitățile – penale sau nepenale – cu caracter corupțional.

Faptele penale și faptele contravenționale, enumerate în alin.(2) și (3) art.44 al Legii nr.82/2017, formează conținutul noțiunii de corupție în sensul acestei legi. Toate celelalte fapte exced sfera noțiunii în cauză. Anume aceasta este interpretarea pe care o oferă legislația în vigoare a Republicii Moldova. Nu poate exista un conținut universal al noțiunii de corupție care să satisfacă cerințele tuturor actelor normative care o vizează. Corupția este un fenomen al cărui conținut trebuie stabilit în funcție de timpul, locul și contextul în care acesta se manifestă.

Referințe:

- Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.4 din 22.04.2013 pentru controlul constituționalității Decretelor Președintelui Republicii Moldova nr. 534-VII din 8 martie 2013 privind demisia Guvernului, în partea ce ține de menținerea în funcție a Prim-ministrului demis prin moțiune de cenzură (pentru suspiciuni de corupție) din data de 8 martie 2013 până la formarea noului Guvern, și nr.584-VII din 10 aprilie 2013 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru (Sesizarea nr.10a/2013). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.97-103.
- Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.7 din 16.04.2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale (Sesizarea nr.43a/2014). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr.115-123.
- Legea pentru ratificarea Convenției penale privind corupția, nr.428 din 30.10.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.229.
- Legea pentru ratificarea Convenției civile privind corupția, nr.542 din 19.12.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr.6.
- Legea pentru ratificarea Protocolului adițional la Convenția penală privind corupția, nr.157 din 06.07.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.103-106.
- Legea pentru ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției, nr.158 din 06.07.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.103-106.
- Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.56 din 30.03.2017 privind aprobarea Strategiei naționale de integritate și anticorupție pentru anii 2017-2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr.216-228.
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.325 din 17.04.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul fiscal pentru anii 2018-2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.125-132.
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.370 din 21.04.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul achizițiilor publice pentru anii 2018-2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.150-155.
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.410 din 07.05.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul vamal pentru anii 2018-2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.150-155.
- Criminal Law Convention on Corruption*. [Accesat: 06.08.2018] Disponibil: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/173.htm>
- United Nations Convention against Corruption*. [Accesat: 06.08.2018] Disponibil: http://www.unodc.org/pdf/crime/convention_corruption/signing/Convention-e.pdf

13. UȘVAT, C.-F. *Infracțiunile de corupție în contextul reglementărilor europene*. București: Universul Juridic, 2010. 644 p. ISBN 978-973-127-306-8
14. БОГУШ, Г.И. *Коррупция и международное сотрудничество в борьбе с ней / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва, 2004. 194 с.
15. МИШИН, Г.К. О теоретической разработке проблемы коррупции. В: *Коррупция: политические, экономические, организационные и правовые проблемы. Сборник материалов международной научно-практической конференции (г. Москва, 9-10 сентября 1999 г.)*. Москва: Юристъ, 2001, с.263-271. 426 с. ISBN 5-7975-0426-X
16. ЛУНЕЕВ, В.В. Коррупция в России. В: *Государство и право*, 2007, №11, с.20-27. ISSN 0132-0769
17. АРДЕЛЪЯНОВА, Я.А. Теоретико-методологические подходы к понятию «коррупция». В: *Идеи и Идеалы*, 2013, №3, Т.2, с.86-93. ISSN 2075-0862
18. РОУЗ-АККЕРМАН, С. *Коррупция и государство: причины, следствия, реформы*. Москва: Логос, 2003. 356 с. ISBN: 5-94010-184-4
19. ГИЛИНСКИЙ, Я. *Коррупция: теория, российская реальность, социальный контроль*. [Accesat: 08.08.2018] Disponibil: <https://pravo33.wordpress.com/2008/10/22/я-гилинский-коррупция-теория-российс/>
20. ГЕВЕЛИНГ, Л.В. *Клептократия. Социально-политическое измерение коррупции и негативной экономики. Борьба африканского государства с деструктивными формами организации власти*. Москва: Гуманитарий, 2001. 590 с. ISBN 5-89221-021-9
21. ВАГАБОВ, Т.В. Коррупция: понятие и структура. В: *Право и образование*, 2005, №4, с.195-203. ISSN 1563-020X
22. КУЗНЕЦОВА-МАРЕНКО, И. Если бы у нас выполнялись все законы. В: *Право и жизнь*, 2009, №1, с.32-35. ISSN 0868-3900
23. Legea privind combaterea corupției și protecționismului, nr.900 din 27.06.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr.56.
24. ILIE, S. *Corupția: aspectul criminologic*. Chișinău: ARC, 2000. 220 p. ISBN 9975-61-145-1
25. BEJAN, O. Trăsăturile definitorii ale corupției. În: *Legea și Viața*, 2005, nr.8, p.49-54. ISSN 1810-309X
26. BUGUȚĂ, E. Accepțiuni ale definirii fenomenului corupției. În: *Anuarul Științific al Institutului de Relații Internaționale din Moldova*, vol. VI. Chișinău: IRIM, 2008, p.255-261. ISSN 1857-1840
27. ПОПОВА, В.В. К вопросу о понятиях «Коррупция» и «Преступления коррупционной направленности». В: *Вестник Воронежского института МВД России*, 2011, № , с.52-56. ISSN 2226-700X
28. НЕЗНАМОВА, З.А. *Понятие коррупции и коррупционных преступлений*. [Accesat: 08.08.2018] Disponibil: <http://crime.vl.ru/docs/konfs/ecmarch.htm>
29. КАБАНОВ, П.А., ГАЗИМЗЯНОВ, Р.Р. *Коррупция в России: понятие, сущность, причины, противодействие*. Набережные Челны: Стержень, 2003. 123 с. ISBN 5-98055-008-9
30. ЛУНЕЕВ, В.В. Коррупция: политические, экономические, организационные и правовые проблемы. В: *Государство и право*, 2000, №4, с.99-111. ISSN 0132-0769
31. МЕЛЬНИК, Н.И. Понятие коррупции. В: *Коррупция и борьба с ней / Под ред. В.В. Астанина, А.И. Долговой*. Москва: Российская криминологическая ассоциация, 2000. 319 с. ISBN 5-87817-023-X
32. КОСТЕННИКОВ, М.В., КУРАКИН, А.В. *Предупреждение и пресечение коррупции в системе государственной службы*. Москва: Щит-М, 2004. 314 с. ISBN 5-93004-160-1
33. КУЗНЕЦОВА, Н.Ф. Коррупция в системе уголовных преступлений. В: *Вестник МГУ. Серия 11: Право*, 1993, №1, с.21-26. ISSN 0130-0113
34. *Криминология / Под общ. ред. А.И. Долговой*. Москва: Норма-Инфра • М, 2001. 784 с. ISBN 5-89123-088-7
35. КАБАНОВ, П.А. *Коррупция и взяточничество в России: исторические, криминологические и уголовно-правовые аспекты*. Нижнекамск: Гузель, 1995, с.7.
36. ФИАЛКОВСКАЯ, И.Д. Коррупция: понятие, признаки, виды. В: *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. Право*, 2018, №1, с.137-142. ISSN 1993-1778
37. ВОЛЖЕНКИН, Б.В. *Коррупция*. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский Юридический Институт Генеральной Прокуратуры Российской Федерации, 1998. 44 с. ISBN 5-89094-047-3
38. БЕЛОЗЕРЦЕВ, С.М. Некоторые аспекты определения понятия коррупции. В: *Вестник Восточно-Сибирского института МВД России*, 2010, №1, с.3-8. ISSN 2312-3184
39. ГРИГОРЬЕВ, В.А., ЮЛИН, Б.А. Понятие коррупции. В: *Коррупция в налоговой сфере*. Москва: Юрист, 2002. 112 с. ISBN 5-94-103-015-0
40. ВАСИЛЬЕВА, О.М. К вопросу о понятии коррупции. В: *Коррупция и экстремизм как угроза национальной безопасности России: сборник научных трудов по материалам межвузовской научно-практической конференции, 10 июня 2010 г. / Под общ. ред. С.Ф. Идрисовой*. Ижевск: Нижегородская академия МВД Российской Федерации, 2010. 203 с.

41. КАЧКИНА, Т.Б., КАЧКИН, А.В. *Коррупция и основные элементы стратегии противодействия ей*. Ульяновск: Печатный двор, 2010. 80 с. ISBN 978-5-7572-0259-4
42. ОВЧИНСКИЙ, В.С., ОВЧИНСКИЙ, С.С. *Борьба с мафией в России: пособие в вопросах и ответах для сотрудников органов внутренних дел*. Москва: СИМС, 1993. 72 с. ISBN 5-85024-003-9
43. ГОРШЕНКОВ, Г.Н. *Криминологический словарь*. Нижний Новгород: Издательство Нижегородского государственного университета, 2007. 263 с. ISBN 5-85746-770-5
44. ЗАНИНА, Т.М., ПОЗДНЯКОВА, Е.В. К вопросу о коррупции в органах внутренних дел. В: *Общество и право*, 2009, №3, с. 238-241. ISSN 1727-4125
45. ШАКИРЬЯНОВ, М.М. Современные подходы к определению понятия «Коррупция». В: *Вестник Казанского юридического института МВД России*, 2012, №9, с.22-24.
46. *Уголовное право России. Том 2: Особенная часть* / Под ред. А.Н. Игнатова, Ю.А. Красикова. Москва: Норма-Инфра • М, 1998. 808 с. ISBN 5-86225-835-3
47. ПАРШИН, И.С. *Противодействие коррупции: уголовно-правовое и криминологическое исследование* / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2014. 289 с.
48. БАГРИЙ-ШАХМАТОВ, Л.В. *Уголовно-правовые и криминологические проблемы коррупции, теневой экономики и борьбы с ними*. Одесса: Ластар, 2001. 530 с. ISBN 966-7553-74-4
49. НЕВМЕРЖИЦКИЙ, Є.В. *Корупція як соціально-політичне явище: особливості проявів і механізми подолання в сучасній Україні* / Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. Київ, 1999. 179 с.
50. *Курс кримінології: Особлива частина* / За заг. ред. О.М. Джужи. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 480 с. ISBN 966-667-002-X
51. *The IMF's Approach to Promoting Good Governance and Combating Corruption – A Guide*. [Accesat: 08.08.2018] Disponibil: www.imf.org/external/np/gov/guide/eng/index.htm
52. DOBRINOIU, V. *Corupția în dreptul penal român*. București: Atlas Lex, 1995. 336 p. ISBN 973-96852-6-9
53. CUȘNIR, V. *Corupția: reglementări de drept, activități de prevenire și combatere. Partea I*. Chișinău: Academia de Poliție Ștefan cel Mare, 1999. 155 p. ISBN 9975-9549-8-7
54. ȚURCAN, I. *Răspunderea penală pentru coruperea pasivă*. Chișinău: CEP USM, 2011. 218 p. ISBN 978-9975-71-175-3
55. КОМИССАРОВ, В. С. Уголовно-правовые аспекты борьбы с коррупцией. В: *Вестник МГУ. Серия 11: Право*, 1993, №1, с.26-30. ISSN 0130-0113
56. МАКСИМОВ, С. В. *Коррупция. Закон. Ответственность*. Москва: ЮрИнфоР, 2000. 142 с. ISBN 5-89158-047-0
57. ХАБРИЕВА, Т.Я. Научно-правовые проблемы противодействия коррупции. В: *Журнал российского права*, 2012, №7, с.7-14. ISSN 1605-6590
58. ОНУФРИЕНКО, А.В. *Система преступлений коррупционной направленности* / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2015. 234 с.
59. *Transparency International's Business Principles for Countering Bribery*. [Accesat: 08.08.2018] Disponibil: www.transparency.org/global_priorities/private_sector/business_principles
60. DANILEȚ, C. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic*. București: C.H. Beck, 2009. 209 с. ISBN 978-973-115-639-2
61. CUILENBURG, J.J. VAN, SCHOLTEN, O., NOOMEN, G.W. *Știința comunicării*. București: Humanitas, 1998. 312 p. ISBN 973-28-0832-2
62. Legea cu privire la actele normative, nr.100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.7-17.
63. Decizia Curții Constituționale a României nr.390 din 02.07.2014 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.38 alin.(1) și art.42 din Legea privind parteneriatul public-privat. În: *Monitorul Oficial al României*, 2014, nr.532.
64. Legea integrității, nr.82 din 25.05.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr.229-243.
65. Закон України «Про запобігання корупції», від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. В: *Відомості Верховної Ради України*, 2014, №49.
66. Кримінальний кодекс України. В: *Відомості Верховної Ради України*, 2001, №25-26.
67. Закон Республики Казахстан «О противодействии коррупции», № 410-V от 18 ноября 2015 г. [Accesat: 10.08.2018] Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33478302#pos=3;-251
68. *Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі*. [Accesat: 10.08.2018] Disponibil: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1400000226>
69. *Civil Law Convention on Corruption*. [Accesat: 07.08.2018] Disponibil: <https://rm.coe.int/168007f3f6>
70. *Convenția civilă privind corupția și raportul explicativ*. [Accesat: 08.08.2018] Disponibil: cj.md/uploads/ETS-174-Convent-civila-privind-coruptia-si-Raport-Explicativ.pdf

71. ЛОПАШЕНКО, Н.А. *Противодействие российской коррупции: обоснованность и достаточность уголовно-правовых мер*. [Accesat: 11.08.2018] Disponibil: [http://sartracc.sgap.ru./Pub/lopashenko\(18-03\).htm](http://sartracc.sgap.ru./Pub/lopashenko(18-03).htm)
72. *Криминология* / Под ред. В.Н. Бурлакова, В.П. Сальникова. Санкт-Петербург: Академия МВД России, 1998. 576 с. ISBN 5-8114-0059-4
73. Федеральный закон Российской Федерации от 25 декабря 2008 г. №273-ФЗ «О противодействии коррупции». В: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 2008, №52.
74. БАРАБАШ, О.В., ФИЛИППОВ, К.Б. «Коррупция» как ключевое понятие антикоррупционного законодательства Российской Федерации: лингво-правовой анализ дефиниции. В: *Политическая лингвистика*, 2014, №4, с.14-20. ISSN 1999-2629
75. ЛУНЕЕВ, В.В. *Преступность XX века. Мировой криминологический анализ*. Москва: Норма, 1999. 516 с. ISBN 5-89123-393-2
76. БУДАТАРОВ, С.М. Понятие коррупции в российском законодательстве и юридической литературе. В: *Вестник Томского государственного университета*, 2012, №359, с.106-110. ISSN 1561-7793
77. БЫРГЭУ, М., КАРПОВ, Н. Коррупция как форма криминализации демократического общества. В: *Anuarul Științific al Institutului de Relații Internaționale din Moldova*, vol. VII-VIII. Chișinău: IRIM, 2010, p.282-298. ISSN 1857-1840
78. БАЛАЕВ, А.Ш. Законодательное определение коррупции: общая характеристика и критический анализ. В: *Ученые записки Казанского университета. Серия Гуманитарные науки*, 2009, Том 151, №4, с.140-146. ISSN 2541-7738
79. КОВАЛЕНКО, Е.О. Этико-культурные детерминанты коррупции: Российский опыт. În: *Организованная преступность и коррупция: результаты криминально-социологических исследований*. Саратов, 2005, Вып.1, с.87-92.
80. Legea cu privire la prevenirea și combaterea corupției, nr.90 din 25.04.2008 În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr.103-105.
81. *Criminal Code of the Republic of Estonia*. [Accesat: 09.08.2018] Disponibil: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide>
82. Уголовный кодекс Кыргызской Республики. В: *Эркин Тоо*, 2017, №19-20.
83. *Criminal Law of the People's Republic of China*. [Accesat: 08.08.2018] Disponibil: www.fmprc.gov.cn/ce/cgvienna/eng/dbtyw/jdwt/crimelaw/t209043.htm
84. Legea cu privire la prevenirea și combaterea terorismului, nr.120 din 21.09.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr.364-370.
85. Федеральный закон Российской Федерации «О противодействии коррупции», № 273-ФЗ от 25 декабря 2008 г. В: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 2008, №52.
86. ХРОМОВА, Е.И. Коррупция как социально-правовой феномен. В: *Вопросы экономики и права*, 2011, №5, с.22-27. ISSN 2072-5574
87. ЕСИН, И.В. *Понятие коррупции в международном праве*. [Accesat: 07.08.2018] Disponibil: https://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2007/25/esin_ivan@list.ru.pdf

Date despre autor:

Cristian BRÎNZA, doctorand, Școala doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

Prezentat la 03.09.2018